การพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม

The Elderly Guide Development to Promote Tourism in Koh–Lad E–Tan Community, Nakhon Pathom Province

มัชฌิมา อุดมศิลป์*
Mutchima Udomsilp
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Pathom Rajabhat University
*mutchima.u@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม 2) ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อคุณสมบัติของมัคคุเทศก์วัยเก๋า 3) พัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้สูงอายุในชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแท่น คนในชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนและนักท่องเที่ยว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) การท่องเที่ยวชุมชนเกาะลัดอีแท่น ครอบคลุมพื้นที่จำนวน 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลไร่ขิง ตำบลบางเตย และตำบลทรงคนอง อยู่ในอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการร่วมกลุ่มก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแท่น ให้บริการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน จุดเด่นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะลัดอีแท่น ปัจจุบันมีทั้งหมด 6 จุดหลักสำหรับการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ ได้แก่ วัดไร่ขิง ตลาดคลองผีเสื้อ พิพิธภัณฑ์วิถีชีวิตชุมชนคลองผีเสื้อ บ้านสวนบางเตยโฮมสเตย์ วัดทรงคนอง และไร่แสนรักษ์ (ศูนย์การเรียนรู้การปลูกพืชในระบบอินทรีย์) 2) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อคุณสมบัติของมัคคุเทศก์วัยเก๋าที่อยู่ในระดับมากที่สุด มีดังนี้ คุณลักษณะพื้นฐานของมัคคุเทศก์วัยเก๋า ประกอบไปด้วยด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านวิชาชีพ ถัดมาคือ การพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋า ประกอบไปด้วย ทัศนคติต่ออาชีพ ความรอบรู้ การใช้ภาษา ทักษะต่าง ๆ และจิตบริการ 3) การพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋า เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินกิจกรรม

Received : October 19, 2024 **Revised :** February 15, 2024 **Accepted :** February 20, 2024

นำไปสู่การพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋า เกิดการพัฒนาและสร้างศักยภาพให้แก่ผู้สูงอายุ ทั้งคุณลักษณะพื้นฐานและทักษะที่ดีของการเป็นมัคคุเทศก์ โปรแกรมและเส้นทางการท่องเที่ยว กิจกรรม ระยะเวลา มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับมัคคุเทศก์วัยเก๋า ผลการทดลองกิจกรรม นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่สุด ดังนี้ การให้บริการและโปรแกรมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการให้บริการ มัคคุเทศก์วัยเก๋ามีการให้บริการด้วยความสุภาพและเป็นมิตร กระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ มีระยะเวลาการให้บริการที่เหมาะสมกับมัคคุเทศก์วัยเก๋า เส้นทางโปรแกรมและกิจกรรมในการท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ ความรู้และการสื่อสาร มัคคุเทศก์วัยเก๋ามีความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในจุดต่าง ๆ เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ มัคคุเทศก์วัยเก๋า การท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋า

Abstract

This study had the objectives of: 1) to study the context of tourism by the Koh–Lad–E–Tan community in Nakhon Pathom Province; 2) to study the needs of tourists regarding the qualifications of veteran tour guides; 3) to develop senior tour guides to promote Koh–Lad–E–Tan community tourism, in Nakhon Pathom Province. This research is a combination of qualitative research and quantitative research the main informants included the elderly in the tourism community of Koh–Lad–E–Tan, people in the community, and stakeholders. The study tools used such as in-depth interviews, content analysis, and questionnaires. Data source included government agencies, the private section and tourists.

The study found that Koh–Lad–E–Tan Community Tourism covers an area of 3 subdistricts, namely Rai–Khing Subdistrict, Bang–Toei Subdistrict, and Song–Khanong Subdistrict, located in Sam Phran District, Nakhon Pathom Province. It is an agricultural tourism area of a group joined together to establish a tourism community enterprise in Koh–Lad–E–Tan, providing community tourism services highlighted in the agricultural tourism attractions of Koh–Lad–E–Tan. Currently, there are 6 main points for tourism and learning, including Wat–Rai–Khing and Khlong–Phi–Suea Market. Khlong–Phi–Suea Community Lifestyle Museum, Baan–Suan–Bang–Toei Homestay, Wat–Song–Khanong, and Rai–Saen–Rak (Learning Center for Growing Plants in an Organic System). 2) When it comes to the qualities of an experienced tour guide that tourists value the most, there are several key factors to consider. First, the tour guide's personality, human interaction skills, and professional expertise are paramount. Additionally, senior tour guides must continuously strive to improve their attitudes toward their profession, expand their knowledge, hone their language skills, and cultivate a strong service–oriented mindset. 3) There is a learning process involved in carrying out tour guiding activities, which leads to the development of senior tour guides. The elderly have the potential to develop and build both basic

characteristics, and the requisite skills required for being a tour guide. The programs, tour routes, activities, and durations are designed to be consistent and appropriate for seasoned tour guides. The results of experimental activities have shown that tourists are most satisfied with the following services and programs for tourism activities: polite and friendly service from veteran tour guides, appropriate service processes and procedures for seasoned tour guides, and interesting program routes and activities in the tour. Moreover, the experienced tour guides are very knowledgeable about various tourist attractions, which enhances their communication with tourists and improves the overall tourist experience.

Keywords : elderly people, elderly guide, community tourism, development of elderly guide

บทนำ

การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก และเป็นประเด็นที่รัฐบาลในประเทศต่าง ๆ ให้ความสนใจ ประเทศไทยเข้าสู่ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565 เป็นต้นไป (DOP, 2023) การเปลี่ยนแปลงของสังคมผู้สูงอายุในระดับโลก ระดับภูมิภาค รวมถึงสถานการณ์ของสังคมผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นในประเทศไทย การสร้างการตระหนักรู้การรับรู้ถึงสถานการณ์ โดยลักษณะของพฤติกรรมผู้สูงอายุที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การแพทย์และสาธารณสุข ด้านชีวิตความเป็นอยู่ไม่ว่าจะเป็นแนวทางการใช้ชีวิตและพฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของผู้สูงอายุ ทั้งในด้านอารมณ์และจิตใจ การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Chewasopit, 2019) ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านทางประชากรส่งผลให้อัตราตายลดลง อายุเฉลี่ยที่ยืนยาวขึ้นของผู้สูงอายุในประเทศไทย ส่งผลให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุในระยะเวลาอันสั้น ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ก้าวเข้าสู่สังคมแห่งผู้สูงอายุ (Kodchanun, 2018) ด้วยจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยที่มีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละปี มีผลทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะด้านกำลังแรงงาน เนื่องจากผู้สูงอายุเข้ามามีบทบาทในการเป็นกำลังแรงงานเพิ่มขึ้นหรือกล่าวได้ว่าผู้สูงอายุที่มีงานทำมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ (NSO, 2022)

ชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแท่นครอบคลุม 3 พื้นที่หลัก ได้แก่ ตำบลไร่ขิง ตำบลทรงคนองและตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีการจัดตั้งและดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 มีสมาชิก มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คนในพื้นที่มีส่วนร่วมและสมาชิกส่วนหนึ่งเป็นผู้สูงอายุ ปัจจุบันผู้สูงอายุที่ร่างกายแข็งแรงสามารถทำงานด้านการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูล การนำเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ผู้สูงอายุในชุมชนยังเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มีการส่งเสริมด้านกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุทำให้เกิดการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีในวัยชรา สิ่งสำคัญที่สุดสำหรับผู้สูงอายุในสังคมไทย การได้ทำงาน ร่างกาย ความคิดมีการขยับเขยื้อนอยู่ตลอดเวลา การมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและเพื่อนสูงวัย มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ ได้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้นสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุมีความกระตือรือร้น จิตใจเบิกบาน เป็นการส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า และมีผลดีต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ (Ponsawat, 2019)

แสดงให้เห็นได้ว่าพื้นที่ชุมชนเกาะลัดอีแท่นเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน และในชุมชนมีกลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มดีและมีคุณภาพ ซึ่งผู้สูงอายุกลุ่มนี้สามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุเพื่อให้สามารถเป็นผู้นำเที่ยวในท้องถิ่น สามารถให้ข้อมูล คำแนะนำ อธิบายเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชน จะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีความยั่งยืน และสนับสนุนส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ประกอบกับผู้สูงอายุมีศักยภาพ มีงานทำ เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีส่วนร่วมในด้านการท่องเที่ยว ทำให้รู้สึกได้ถึงคุณค่าในตนเอง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเรื่องการพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างศักยภาพที่ดีให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม
2. ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อคุณสมบัติของมัคคุเทศก์วัยเก๋า
3. พัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม

ทบทวนวรรณกรรม

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนมีความเข้าใจรู้ถึงหัวใจที่แท้จริงของชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมทุกกระบวนการในการทำงาน ผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต้องช่วยกันสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว เพราะการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน การประชาสัมพันธ์โดยการสื่อสารแบบปากต่อปากเป็นช่องการทางทำการตลาดที่ดีที่สุด ไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยในการดำเนินงาน คณะทำงานต้องคำนึงถึงหลักการการท่องเที่ยวชุมชนต้องดำเนินงานไปในกรอบทิศทางให้เหมาะสมกับแต่ละชุมชน (Rocharungsat, 2010) ขณะที่ Modmontin (2019) กล่าวถึงความสำคัญของความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม เนื่องจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนในชุมชนนั้น ๆ ด้วย เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริมที่เข้ามาสนับสนุนอาชีพหลักหรือวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน โดยที่ไม่เป็นการทำลายวิถีชีวิตเดิมหรือทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่เดิม เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบสามารถสังเคราะห์ได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ได้เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่มีเพียงแค่รูปแบบกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และประสบการณ์ แต่เป็นกระบวนการที่มีการพัฒนา มีชุมชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง ร่วมกันทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของสิ่งที่ชุมชนมี ไม่ว่าจะเป็นคนในชุมชน อัตลักษณ์ท้องถิ่นและการบริหารจัดการทรัพยากร

ดังนั้น ในบริบทของงานวิจัยนี้ แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงถูกนำมาใช้เป็นฐานในการออกแบบกระบวนการพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์วัยเก๋าในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นหลัก แสดงให้เห็นได้ว่าทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ ไม่ได้มีการจำกัดเพศ อายุและช่วงวัย ในการดำเนินการวางแผนจัดการให้เหมาะสมกับบริบทชุมชน เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนผ่านการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้ามาในชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวและการได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการเรียนรู้ผ่านกระบวนการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นโดยชุมชน

การท่องเที่ยว

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว พบว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหว การเดินทางของบุคคล จากที่อยู่อาศัยถาวรไปยังที่อยู่อาศัยชั่วคราว เพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่หารายได้ กิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ร่วมเดินทาง นักท่องเที่ยวหรือแขกผู้มาเยือน (Chetanont, 2017) ซึ่งก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้คนในพื้นที่ ขณะที่ Meebua (2012) กล่าวถึงการเดินทางเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดความผ่อนคลาย ความสุขและผลเชิงบวกต่อสภาพจิตใจของผู้เดินทางจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่งด้วยจุดประสงค์ต่าง ๆ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือมีกิจกรรมการท่องเที่ยวระหว่างการเดินทาง เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการผ่อนคลายและส่งผลต่อจิตใจในทางที่ดี การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความสุขแก่ผู้เดินทาง เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบสามารถสังเคราะห์ได้ว่า การท่องเที่ยวมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การเคลื่อนย้ายจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งที่เป็นการชั่วคราว ไม่มีการประกอบอาชีพ หารายได้ ผู้เดินทางท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ทางสังคมและจิตใจจากการเดินทางนั้น

ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงไม่ใช่เพียงกิจกรรมการเดินทาง แต่เป็นพฤติกรรม การกระทำ เหตุการณ์ หรือแนวโน้มที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคมที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อุตสาหกรรมท่องเที่ยวประกอบด้วยภาคบริการหลากหลายประเภทเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว ในบริบทของงานวิจัยนี้ แนวคิดดังกล่าวมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจบทบาทของบุคลากรทางการท่องเที่ยวโดยเฉพาะมัคคุเทศก์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยงระหว่างนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว อันส่งผลต่อคุณภาพประสบการณ์และความพึงพอใจของผู้เดินทาง

ภาวะพฤฒพลังของผู้สูงอายุ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับภาวะพฤฒพลัง (Active Ageing) พบว่า พฤฒพลังเป็นกระบวนการที่เหมาะสมผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีการทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และสามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจกรรมประจำวัน มีส่วนร่วมในการทำงาน และมีส่วนร่วมในครอบครัวและกลุ่มสังคม รวมทั้งมีความมั่นคงทั้งด้านการเงินและด้านกายภาพอีกด้วย ดังนั้นพฤฒพลังจึงเป็นภาวะที่ผู้สูงอายุพึงมีเพราะทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองในวัยชราได้อย่างมีความสุข องค์ประกอบสำคัญของผู้สูงอายุได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วมและทำประโยชน์ต่อสังคม ด้านความมั่นคง ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง (TGRI, 2019) ขณะเดียวกัน Health Promotion Foundation (2013) กล่าวว่า ผู้สูงอายุต้องการในสิ่งต่อไปนี้ 1) ต้องการทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 2) ต้องการมีส่วนร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ชุมชน 3) ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 4) ต้องการเข้าร่วมสนุกกับเพื่อนตามปกติ 5) ต้องการการยอมรับนับถือ 6) ต้องการแสดงออกในผลสำเร็จของตน ส่วน Wongsawat (2016) เพิ่มเติมในมิติของความต้องการได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ความต้องการการส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรม

และความต้องการทางสังคม เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบแนวคิดดังกล่าวสามารถสังเคราะห์ได้ว่า ภาวะพฤฒพลังไม่ได้หมายถึงการมีสุขภาพดีเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเสริมสร้างพลังทางสังคมของผู้สูงอายุผ่านการมีส่วนร่วม การได้รับการยอมรับ และการมีบทบาทในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ผู้สูงอายุที่มีภาวะพฤฒพลังคือผู้ที่สามารถเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตให้เป็นทุนทางสังคม (Social Capital) ที่ก่อให้เกิดคุณค่าต่อทั้งตนเองและชุมชน

ดังนั้นในบริบทของงานวิจัยนี้ แนวคิดภาวะพฤฒพลังจึงถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์วัยเก๋า โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทเชิงรุกในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ และอัตลักษณ์ท้องถิ่น อันเป็นการสร้างคุณค่าเพิ่มทั้งในระดับปัจเจกและระดับชุมชน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือกระบวนการที่พัฒนาขึ้นเพื่อที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และเพิ่มระดับความสามารถให้กับบุคลากรผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม การศึกษา การพัฒนา และการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้ทั้งตัวบุคลากรและองค์การ (Poramatworachote, 2021) ขณะที่ Thananun (2011) อธิบายว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญ มีดังนี้ 1) การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะของบุคคลเพื่อที่จะปรับปรุงและทั่วพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทัศนคติ และพฤติกรรม อันเหมาะสมจนสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและทัศนคติต่อการทำงาน 2) การศึกษาเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการเรียนรู้สำหรับงานในอนาคตและเป็นการพัฒนาสายงาน 3) การพัฒนาเป็นกิจกรรมการพัฒนาที่เน้นคนและงาน 4) การเรียนรู้เป็นกระบวนการได้มาซึ่งความรู้โดยผ่านประสบการณ์ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีขึ้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบแนวคิดดังกล่าวสามารถสังเคราะห์ได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ไม่ใช่เพียงการเพิ่มพูนความรู้ แต่เป็นการเสริมสร้างสมรรถนะให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาวะในปัจจุบันที่ความรู้ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมรอบตัวมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีหลากหลายแนวทาง เช่น การอบรม การเรียนรู้ การศึกษา การทดลอง เป็นต้น

ดังนั้นในบริบทของงานวิจัยนี้ แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการออกแบบกระบวนการพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋า โดยบูรณาการการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การเรียนรู้จากประสบการณ์ และการเสริมสร้างทักษะด้านการสื่อสารและการบริการ เพื่อยกระดับศักยภาพของผู้สูงอายุให้สามารถมีบทบาทในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการมัคคุเทศก์

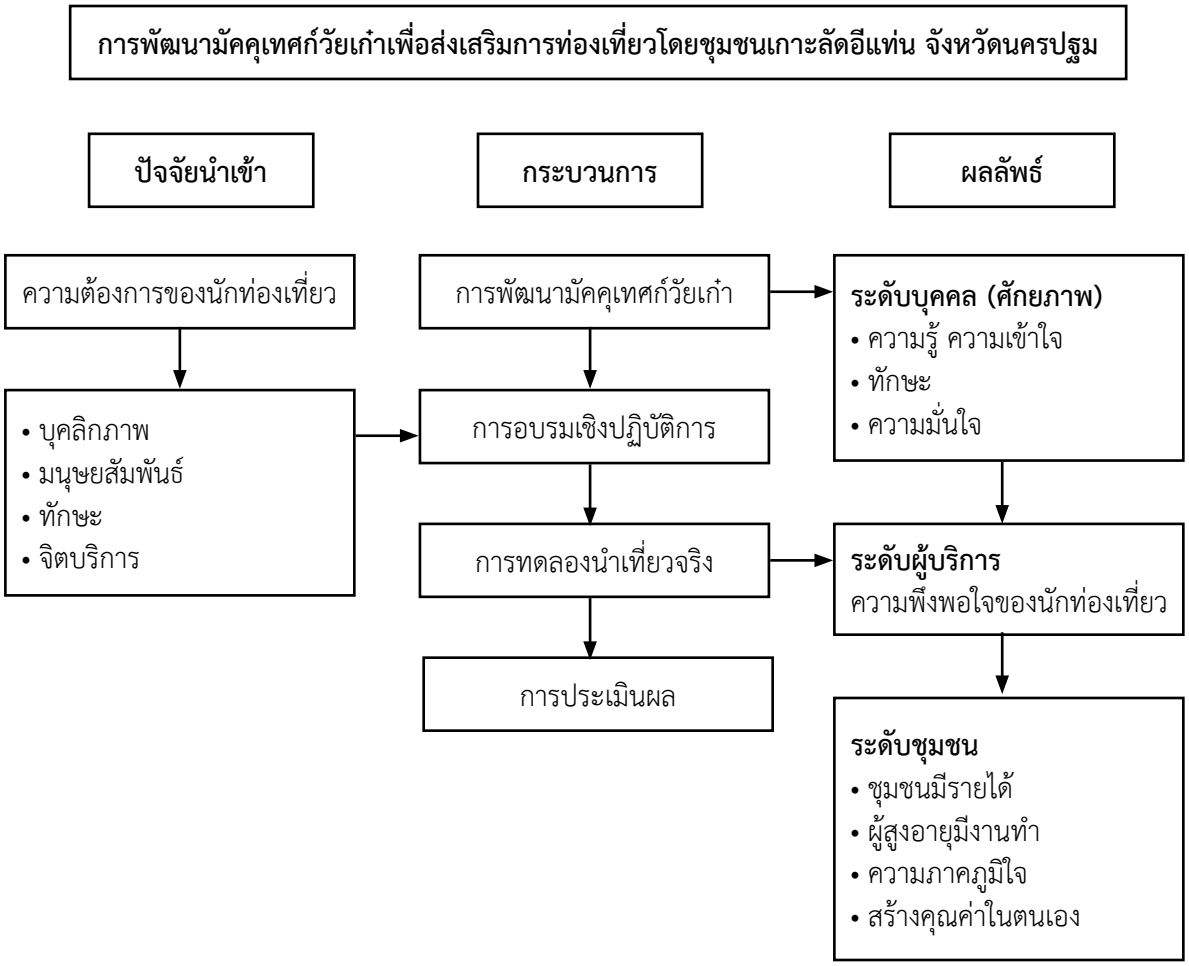
จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคุณลักษณะของมัคคุเทศก์พบว่า มัคคุเทศก์ควรมีคุณลักษณะสำคัญ ดังนี้ 1) ด้านความรู้ของมัคคุเทศก์ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและความรู้ทั่วไปที่ควรทราบ 2) ด้านความสามารถของมัคคุเทศก์ ได้แก่ ความสามารถด้านภาษา ความสามารถด้านการนำเที่ยวและความสามารถด้านการแก้ปัญหา 3) ด้านคุณสมบัติของมัคคุเทศก์ ได้แก่ บุคลิกดี ศิลปะในการพูด

มนุษยสัมพันธ์ความอดทนสูง และใจรักในอาชีพ 4) ด้านจรรยาบรรณของมัคคุเทศก์ ได้แก่ คุณธรรมและจริยธรรม ความตระหนักใน หน้าที่และความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์สุจริต ความประพฤติและกริยามารยาทดี การให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ความเมตตากรุณา ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข และการไม่กล่าวตำหนิหรือให้ร้ายป้ายสีผู้อื่น (Makjang, 2011) ขณะที่ Sananeua (2017) กล่าวว่า คุณลักษณะที่ดีของมัคคุเทศก์ควรจะมีคุณลักษณะสำคัญอื่น ๆ เพิ่มเติมดังนี้ 1) ความรู้ทางด้านการศึกษาขั้นใช้การได้ดีและสามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวรู้เรื่องเข้าใจ 2) อารมณ์มั่นคง สติและไหวพริบดี สามารถแก้ไขปัญหาได้และมีความรอบคอบ ให้ข้อมูลคำแนะนำที่ถูกต้องเพราะในการปฏิบัติงานในบางสถานที่อาจจะมีเหตุการณ์เฉพาะหน้าเกิดขึ้นได้ 3) ศิลปะในการพูด รู้จังหวะ 4) มีมนุษยสัมพันธ์ดี สร้างความเป็นมิตร ความจริงใจ บุคลิกภาพที่ดี เช่น การยิ้ม การฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ในบางครั้งอาจมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักท่องเที่ยวในเชิงสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบทั้งสองแนวคิดสามารถสังเคราะห์ได้ว่า มัคคุเทศก์เป็นบุคคลที่มีความสำคัญทางด้านการท่องเที่ยว เป็นบุคคลที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราว ประวัติความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยวและมีการดูแลนักท่องเที่ยวเพื่อให้การท่องเที่ยวเกิดความสมบูรณ์แบบในเส้นทางการท่องเที่ยว มีการให้บริการและต้องมีคุณลักษณะที่ดีและเหมาะสม ด้านความรู้ ทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงาน บุคลิกภาพ จรรยาบรรณและจิตบริการ องค์ประกอบเหล่านี้สะท้อนบทบาทของมัคคุเทศก์ในฐานะผู้ถ่ายทอดประสบการณ์

ดังนั้น ในบริบทของงานวิจัยนี้ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะมัคคุเทศก์จึงถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดตัวแปรด้านบุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ ความรู้ ทักษะ และจิตบริการ เพื่อพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์วัยเก๋าให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ประโยชน์ที่ได้รับ

การเพิ่มศักยภาพของผู้สูงอายุจากการพัฒนาและการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวโดยการเป็นมัคคุเทศก์วัยเก๋าในพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนเกาะลัดอีแท่น อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ เพื่อการพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม เป็นการศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุในพื้นที่ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยการใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 400 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋าพื้นที่ชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพและคุณสมบัติที่สอดคล้องและเหมาะสมกับมัคคุเทศก์วัยเก๋า จำนวน 20 คน และการจัดกลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 40 คน เพื่อทดลองการท่องเที่ยวโดยมัคคุเทศก์วัยเก๋าและประเมินผลลัพธ์ที่ได้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้สูตรของ Cochran (1977) สำหรับประชากรที่ไม่ทราบจำนวนแน่นอน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อน ± 0.05

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้สูงอายุในชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแท่น คนในชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 15 คน และนักท่องเที่ยวจำนวน 40 คน

เครื่องมือ

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับเก็บข้อมูลบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อคุณสมบัติของมัคคุเทศก์วัยเก๋า และแบบสอบถามเกี่ยวกับการให้บริการ โปรแกรมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 แสดงว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับดีถึงดีมาก จากนั้นได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.89 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดี

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาบริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการตรวจสอบสามเส้าเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

2. การศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยการใช้แบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวมาวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการแปลผลระดับความคิดเห็น ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ดังนี้ 4.51–5.00 = มากที่สุด 3.51–4.50 = มาก 2.51–3.50 = ปานกลาง 1.51–2.50 = น้อย 1.00–1.50 = น้อยที่สุด โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็นการวิเคราะห์ขั้นพื้นฐานที่ทำให้เห็นภาพรวมของข้อมูลและความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล

3. การพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมมัคคุเทศก์วัยเก๋า สำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลไร่ขิง ตำบลทรงคนอง และตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 20 คน และจัดกิจกรรมทดลองการท่องเที่ยว เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจจากนักท่องเที่ยวจำนวน 40 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยมัคคุเทศก์วัยเก๋า ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. บริบทการท่องเที่ยวชุมชนเกาะลัดอีแท่น อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ปัจจุบันการท่องเที่ยวเกาะลัดอีแท่นเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนจะได้เรียนรู้วิธีชีวิต ความเป็นอยู่ สัมผัสกับธรรมชาติ ประวัติ ความเป็นมาต่าง ๆ พื้นที่ท่องเที่ยวครอบคลุมทั้งหมด 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลไร่ขิง ตำบลทรงคนอง และตำบลบางเตย มีบริการรถรางนำเที่ยว เปิดให้บริการทุกวันโดยการจองล่วงหน้า จุดเด่นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะลัดอีแท่น อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ปัจจุบันมีทั้งหมด 6 จุดหลักสำหรับการเรียนรู้ ได้แก่ วัดไร่ขิง ตลาดคลองผีเสื้อ พิพิธภัณฑ์วิถีชีวิตชุมชนคลองผีเสื้อ บ้านสวนบางเตยโฮมสเตย์ วัดทรงคนอง ไร่แสนรักษ์ (ศูนย์การเรียนรู้การปลูกพืชในระบบอินทรีย์) ในแต่ละจุดการเรียนรู้จะมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ทำ เช่น การทำไอศกรีมข้าวไรซ์เบอร์รี่ การถักเชือกร่ม การทำชาเปลือกส้มโอ การร้องเพลงและการเต้นรำ การเลือกซื้อของจากผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น ในพื้นที่มีผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแท่น สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ กองสวัสดิการและสังคม ในการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่กลุ่มสูงวัย ผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมผู้สูงอายุมีร่างกายแข็งแรง ชอบทำกิจกรรม มีการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง มีส่วนร่วมกับชาวบ้านชุมชนเกาะลัดอีแท่นและเข้าร่วมทุกกิจกรรมของชุมชน รวมไปถึงมีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้เกิดผู้สูงอายุในพื้นที่ท่องเที่ยวเกาะลัดอีแท่นมีภาวะพฤฒพลังซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสภาพของผู้สูงอายุในด้านการมีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่น ทำตัวให้เกิดประโยชน์ มีการพัฒนาตนเอง ผู้สูงอายุมีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่ง การมีความสามารถในการทำงานสามารถตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของผู้สูงอายุในด้านการเรียนรู้ การพัฒนา มีพลังในการปฏิบัติพฤติกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้สุขภาพร่างกายและจิตใจมีความมั่นคง สร้างและคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในชุมชน (WHA, 2016)

2. ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อคุณสมบัติของมัคคุเทศก์วัยเก๋า วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สามารถเขียนผลการศึกษาที่ได้ดังนี้ ข้อมูลด้านคุณลักษณะพื้นฐานของมัคคุเทศก์วัยเก๋า คุณลักษณะส่วนตัวในด้านบุคลิกภาพ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.70, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มัคคุเทศก์วัยเก๋าควรมีอารมณ์ ร่าเริง เบิกบาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.88, S.D. = 0.33) คุณลักษณะส่วนตัวด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.68, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มัคคุเทศก์วัยเก๋าควรมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.94, S.D. = 0.25) คุณลักษณะด้านวิชาชีพ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.68, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มัคคุเทศก์วัยเก๋าควรมีความสามารถในการแนะนำและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสถานที่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.90, S.D. = 0.31) ข้อมูลด้านความต้องการในการพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์วัยเก๋า การพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์วัยเก๋า

ในด้านทัศนคติต่ออาชีพ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.86, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มัคคุเทศก์วัยเก๋าควรให้ความสำคัญต่อการบริการผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.97, S.D. = 0.17) การพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์วัยเก๋าในด้านความรอบรู้ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.73, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มัคคุเทศก์วัยเก๋าควรมีเกร็ดความรู้อื่น ๆ สำหรับเสริมการบรรยายแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.88, S.D. = 0.33) การพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์วัยเก๋าในด้านการใช้ภาษา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 4.43, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มัคคุเทศก์วัยเก๋าควรมีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ($\overline{x}$ = 4.91, S.D. = 0.29) การพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์วัยเก๋าในด้านทักษะ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 4.39, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มัคคุเทศก์วัยเก๋าควรมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.97, S.D. = 0.16) การพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์วัยเก๋าในด้านจิตบริการโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.83, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มัคคุเทศก์วัยเก๋าให้บริการด้วยความสมัครใจและเต็มใจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.98, S.D. = 0.14)

3. การพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม โดยการจัดกิจกรรมอบรมในหัวข้อความรู้และความสามารถ การให้บริการ กระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ โปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้สูงอายุในพื้นที่มีความตั้งใจในการทำกิจกรรม การอบรม การฝึกปฏิบัติ แสดงให้เห็นว่าการฝึกปฏิบัติจากการทำงานจริง การฝึกอบรม การฝึกปฏิบัติโดยมีผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้และเทคนิค การส่งเสริม สร้างความมั่นใจให้กับมัคคุเทศก์วัยเก๋า มัคคุเทศก์วัยเก๋ามีการจัดการกับกระบวนการความรู้ส่งผลให้เกิดความมั่นใจในการพูด มีการสร้างเทคนิคและหลักการที่เหมาะสม (Lakkhanaadisorn, 2007) ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐให้การส่งเสริมและสนับสนุนในกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุเป็นอย่างดี ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองที่สามารถสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชนท่องเที่ยวเกาะลัดอีแท่น เกิดการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และได้ความยอมรับนับถือจากนักท่องเที่ยว (Health Promotion Foundation, 2013) ผู้สูงอายุมีความเข้าใจและมั่นใจมากขึ้น การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะเพื่อที่จะปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทัศนคติ และพฤติกรรมอันเหมาะสม จนสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและทัศนคติต่อการทำงานด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันและอนาคตที่ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง โดยผ่านการฝึกอบรมปฏิบัติทดลองทำ เป็นกิจกรรมการพัฒนาที่เน้นคน ก่อให้เกิดการเรียนรู้เป็นกระบวนการได้มาซึ่งความรู้ประสบการณ์ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาที่ดีขึ้น (Thananun, 2011) ผู้สูงอายุเกิดความเข้าใจในกระบวนการ หลักการ และมีความมั่นใจในตนเองมากยิ่งขึ้นในการนำเที่ยวโดยมัคคุเทศก์วัยเก๋า

การประเมินผลกิจกรรมการท่องเที่ยวมัคคุเทศก์วัยเก๋า ผลการพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋า โดยวัดจากความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากการจัดกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวเกาะลัดอีแท่น อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า เกิดการพัฒนาและสร้างศักยภาพให้แก่ผู้สูงอายุ ทั้งคุณลักษณะพื้นฐานและทักษะที่ดีของการเป็นมัคคุเทศก์ โปรแกรมและเส้นทางการท่องเที่ยว กิจกรรม ระยะเวลา มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับมัคคุเทศก์วัยเก๋า ผลการทดลองกิจกรรม นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่สุด ดังนี้ ด้านข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการและโปรแกรมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.87, S.D. = 0.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การให้บริการมัคคุเทศก์วัยเก๋ามีการให้บริการด้วยความสุภาพและเป็นมิตร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.98, S.D. = 0.16) ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.89, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระยะเวลาการในการให้บริการมีความเหมาะสมกับมัคคุเทศก์วัยเก๋า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.93, S.D. = 0.26) ด้านโปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.89, S.D. = 0.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เส้นทางโปรแกรมกิจกรรมในการท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.98, S.D. = 0.16) ด้านความรู้และการสื่อสารโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.89, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มัคคุเทศก์วัยเก๋ามีความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในจุดต่าง ๆ เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.93, S.D. = 0.26) แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุในพื้นที่เกาะลัดอีแท่นมีความพร้อมในการพัฒนาตนเองด้านการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การเป็นมัคคุเทศก์วัยเก๋าได้เป็นอย่างดี ผ่านการทำกิจกรรม การอบรม การฝึกปฏิบัติและการทดลองให้บริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งวัดได้จากการประเมินผลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวมัคคุเทศก์วัยเก๋า

จากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่าผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว เมื่อได้รับการส่งเสริมและการพัฒนาก็สามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ผลการวิจัยสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยปัจจัยนำเข้า (ความต้องการนักท่องเที่ยว) ส่งผลต่อกระบวนการพัฒนา และนำไปสู่ผลลัพธ์ทั้งระดับบุคคล ระดับผู้รับบริการ และระดับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลงานวิจัยเรื่อง การพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. เนื่องด้วยพื้นที่ชุมชนเกาะลัดอีแท่น เป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และในพื้นที่มีกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความเข้มแข็งและมีผู้สูงอายุอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้กับสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนา การเรียนรู้ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ สนับสนุนในทุกบทบาทที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ รวมไปถึงการให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

2. ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้รับจากการพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋า มีการรวบรวม แลกเปลี่ยนและประยุกต์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความรู้ด้านการท่องเที่ยว การนำเที่ยว องค์ประกอบที่สำคัญ โดยการพัฒนาข้อมูลให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในพื้นที่พร้อมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มที่กำลังก้าวสู่วัยสูงอายุ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการรับรู้ การเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมกับวัย การนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ มีกระบวนการไปในทิศทางเดียวกันในส่วนของการเป็นส่วนหนึ่งสำหรับการท่องเที่ยวในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องในการดูแลและส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุในพื้นที่ ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋ารุ่นสู่รุ่น มีการสนับสนุนและสร้างเครือข่ายจากหน่วยงานอื่นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. ควรมีการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ ในพื้นที่ชุมชนเกาะลัดอีแท่นมีความได้เปรียบและมีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยว สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน มีการส่งเสริมอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ศึกษาและเก็บข้อมูลเฉพาะผู้สูงอายุในพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนเกาะลัดอีแท่น อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปสามารถนำไปศึกษาวิจัยในกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดนครปฐม เพื่อให้เกิดการส่งเสริมและสนับสนุนในการมีส่วนร่วมระหว่างผู้สูงอายุกับการท่องเที่ยวในพื้นที่

2. ควรมีการศึกษาวิจัยในมิติอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การทำการตลาด การประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เน้นตลาดออนไลน์เป็นการเปิดกว้างทางความคิด การมีส่วนร่วม การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารที่สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนามัคคุเทศก์วัยเก๋าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลัดอีแท่น จังหวัดนครปฐม ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากทุนอุดหนุนการวิจัยโครงการวิจัยสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาศักยภาพอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมที่ให้การสนับสนุนในครั้งนี้

References

Chetanont, S. (2017). **Teaching Publications of Tourism and Service Industry.** Suan Sunandha Rajabhat University.

Chewasopit, W. (2019). Aging Society: the Change Marketing Factors. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(1), 38–54.

Department of Older Persons (DOP). (2023). **Situation of the Thai Older Persons 2020.** Amarin Publishing.

Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute (TGRI). (2019). **Report on the Situtation of Thai Older Persons in 2018.** TQP Press.

Health Promotion Foundation. (2013). **Report on the Health Survey of the Thai Elderly in 2013 under the Health Promotion Plan for the Elderly and the Disabled.** Wacharin PP.

Kodchanan, R. (2018). **Academic Documents on Aging Society and Driving the Thai Economy.** The Secretariat of the House of Representatives.

Lakkhanaadisorn, W. (2007). **Tangible HR Strategy.** Technology Promotion Association.

Makjang, S. (2011). **Principles of Tourist Guide.** Odeon Store.

Meebua, S. (2012). **Nakhon Si Thammarat, the Land of Buddhism: the Development Cultural Tourism through Community Participation.** Mahasarakham University.

Modmontin, S. (2019). **Community Tourism to Sustainability.** https://www.gsbresearch.or.th/wp–content/uploads/2019/10/GR_report_travel_detail.pdf

National Statistical Office (NSO). (2022). **Work of the Elderly in Thailand 2021.** Forecasting Statistics Division.

Ponsawat, R. (2019). Lifelong Learning for Promoting Health Literacy among the Elderly in Thai Society. *Journal of the Royal Thai Army Nurses*, 20(3), 54–61.

Poramatworachote, P. (2021). Human Resources Develop Management Towards Learning Organization. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 7(5), 337–351.

Rocharungsat, P. (2010). **Community Based Tourism.** Odeon Store.

Sananeua, S. (2017). **Teaching Publications of Principles of Tourist Guide.** Udon Thani Rajabhat University.

Thananun, S. (2011). **Human Resource Development.** TPN Press.

Wongsawat, S. (2016). A Development of Aging People to Become Active Aging. *The Journal of Mental Health of Thailand*, 24(3), 202–207.

World Health Assembly (WHA). (2016). **The Global Strategy and Action Plan on Aging and Health 2016–2020: Towards a World in Which Everyone Can Live Long and Health Life.** https://apps.who.int/iris/handle/10665/ 252783 2016